

Legterjedelmesebb képes hetilap, mindketnemű ifjuság számára.

Előfizetési fölhívás

KIS VASÁRNAPI UJSÁG

czimű

ifjusági képes hetilap

1874-dik évi folyamára.

Itt a karácsony, — a szeretet, a családok ünnepe, melyen mindenki siet fölkeresni az övét, hogy azokat kedves emlékekkel, szeretetének zálogával lepje meg. Az ifjuság egy szerény, de hű és igaz barátja e napon szintén bekopogtat övéhez, tőhozátk, kedveseim! s hiszszük, hogy látogatásuk örömet fog okozni nektek, ha megsgja, miszerint a jövő évben is hetenkint el-állatogat hozzatok, mulattató, de egyszersmind tanulságos és szívnemesítő társalgással fűszerezvén szabad időtöket.

Igen, a „Kis Vasárnapi Ujság“ ifjult erővel folytatva pályafutását, a jövőben is kedvelt lapja igyekszik lenni a mindkétnemű ifjuságnak, — s hogy valóban az lesz, Isten segélyével és buzgó munkálkodásunk folytán bizon, reméljük.

A kik a „Kis Vasárnapi Ujság“-ot ismerik, azok a jelen évfolyam minden egyes számából eléggé meggyőződhetnek arról, hogy ily gazdag és változatos tartalom ifjusági hetilap (szerénytelenség nélkül mondhatjuk) hazánkban meg nem létezett, sőt olyant a külföldön is csak keveset találhatni; mindamellett törekedni fogunk, hogy a jövő évfolyam mind tartalmasság, mind kül-csin tekintetéből messze túlhaladja az ideit. A kik pedig a „Kis Vasárnapi Ujság“-ot még csak névről ismerik, azok bizonyára vágyat éreznek vele közelebről megismerkedni, ha rövid foglalaton elősoroljuk azt a sok szép, jó és hasznos dolgot, a mit vasárnaponkint hozni fog. Lesznek benne:

- I. Mulattató ebéscélek, regék, tündérmesék.
- II. Költemények, hazafias versek, szavalmányok, alkalmi versezetek (közszóntók)
- III. Nevezetes férfiak és nők, tudósok, művészek, hősök, gyermekbarátok, írók, költők, egyháziak, iparosok stb. életrajzai.
- IV. Érdekes utelirások, szárazföldi és tengeri kalandok, vadászkalandok, csataképek.
- V. Tanulságos történelmi rajzok az ó-, közép- és újkorból, valamint a hazai történelemből.
- VI. Hazai és külföldi nevezetességek, emlékek, épületek, barlangok, tájrések stb. leírásai.
- VII. Képek az állatvilágból; ritkább emlősök, szárnyasok, hullók stb. ismertetése.
- VIII. Felfedezések, találmányok története.
- IX. Természeti tünemények magyarazata.
- X. Ifjusági könyvtár, vagyis az ifjuság számára irt legújabb könyvek ismertetése.
- XI. Aranymondatok, erkölcsi igazságok, egészségi tanácsok.
- XII. Nevetelő adomak és artatlan tréfák.
- XIII. Különböző társasjátékok, a szabadban és a szobában.
- XIV. Képtalányok, betű- és számrejtvények, feladványok, — a megfejtők számára jutalmakkal összekötve.
- XV. Krónika: fővárosi, vidéki s nagyvilági érdekes események és újdonságok.

Azonfelül minden számot több szebbnél szebb kép fog ékesíteni, megfelelő magyarazattal, úgy hogy a „Kis Vasárnapi Ujság“-ot öröm lesz csak nézni is, — hát még olvasni! Egy szóval: rajta leszünk, hogy fiatal barátaink és barátaink szabad óráit minél élvezetesebbé és hasznosabbá tesszük.

Most pedig még néhány színt, bizalmas szót a t. szülőkhöz, nevelőkhöz, tanítókhöz s általában az ifjuság barátjaihoz.

Jelaszavunkhoz híven: „A mulattatót hasznosan, a hasznost mulattatva“, — a „Kis Vasárnapi Ujság“ szerkesztésénél mindig szem előtt tartjuk, hogy lapunk kettős czéljának tökéletesen megfeleljen a serdülő ifjuságnak ép úgy, mint a kisebb gyermekeknek egyaránt mulattató és tanulságos lélek- és szívnemesítő s értelemfejlesztő olvasmányul szolgáljon. Ha tehát a t. szülők, nevelők stb. gyermekeiket, illetőleg növendékeiket csereszéri, hasznos, s nemcsak pillanatnyi örömet okozó, de tartós és nemes élvezetet nyújtó újví ajándokkal ohajjták meglepni, — ezt tökéletesen elérik, ha számukra a „Kis Vasárnapi Ujság“-ot megrendelik.

Legyen szabad remélnünk, hogy a t. szülők, tanítók és az ifjuság barátjai, méltányolva nagy horderejű törekvésünket, ennek minél sikeresebb megvalósítására segédkezet fognak nyújtani becses pártolással által.

Isten velünk!

K. Beniczky Irma,

A „Kis Vasárnapi Ujság“ felelős szerkesztője.

Kiadól szó.

A „Kis Vasárnapi Ujság“ 1874-ben is megjelenik egész éven át, tehát az iskolai szünet alatt is, hetenkint egyszer, 16 oldalból álló nagy iven, számos képpel, szép fehér erős papíron, díszes kiállítással. A megjelenést illetőleg úgy intézkedünk, hogy a „Kis Vasárnapi Ujság“-ot már vasárnap reggel valamennyi, még vidéki előfizetőink is megkaphassák.

Előfizetési ár:

- Egész évre (jan.—decz.) 6 frt. — kr.
- Félévre (jan.—jun.) 3 „ — „
- Negyedévre (jan.—márcz.) 1 „ 50 „

Különös kedvezményül egész-éves előfizetőinket egy díszes, keretbe illeszthető nagy képpel fogjuk meglepni, mely képek bolti ára 2 frt. Megjegyzendő, hogy a jutalomképet azon féléves és negyedéves előfizetőink is megkapják, kik előfizetéseiket időnkint megújítva, a „Kis Vasárnapi Ujság“-ot egész éven át járatták. E jutalomképet semmi utánfizetés nem jár.

Minden félévben az első számmal színes borítékot küldünk, melybe a következő számokat be lehessen rakni.

Az előfizetési pénzeket (legelőszörűbb postai utalvánnyal) mielőbb kérjük beküldeni a „Kis Vasárnapi Ujság“ kiadó hivatalába (Pest, egyetem-utca 4. sz.), hogy a lap szétküldése semmi akadályt se szenvedjen.

Egyszerre beküldött 10 előfizető után a t. gyűjtőknek tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Kelt Pesten, decemberhóban, 1873.

„Franklin-Társulat“,

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda (ezelőtt Heckenast Guszt v a „Kis Vasárnapi Ujság“ kiadó tulajdonosa.

Kiadja és nyomatja a „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda, Budapest (egyetem-utca 4-ik szám).

Teljesen megjelent

a „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-dik szám alatt) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

HORVÁTH MIHÁLY.

MAGYARORSZÁG

TÖRTÉNELME.

Az új dolgozat második, bővített kiadása.

- 1—4. kötet, összesen 134 1/2 iv, nagy 8-r., diszkiadásban ára 14 ft.
- 5. és 6. „ „ 77 3/4 „ „ „ „ „ 8 „
- 7. és 8. „ „ 80 1/4 „ „ „ „ „ 8 „

Van szerencsénk értesíteni az olvasóközönséget, hogy ezen második kiadás jelentékeny adalékokkal bővült; minélfogva nyolcz kötetből áll.

Ezen új kiadás korántsem egyszerű lenyomata az első új dolgozatnak, hanem ez gondos átvizsgálás alá vétetvén, hiányai a bécsi császári s kancelláriai és egyéb nyilvános és magános levéltárakban intézett történelmi nyomozások eredményei szerint pótolattak s bővítettek. Így például, a kereszténységnek hazánkban megalapítása, az erre vonatkozó kútfők egészen újból tanulmányozása után, most adatok itt először a tárgy fontossága s érdekessége által színtugy, mint irodalmunk méltósága által igényelt terjedelemben s okszerűséggel; most állítatnak itt először szemünk elébe mind azon egyéniségek, részint bővebben is jellemve, kik ezen nagy ténynek, mely nemzetünket a keresztény civilizáció keretébe bevonta, előkészítői, munkásai s végrehajtói voltak.

E kiadás alakjára nézve is nemcsak sokkal csinososab s díszesebb az előb- binél, de a részben új felosztás és berendezés; továbbá az események ide- a tárgyaknak az újonnan alkalmazott fejcsat- és szel-czimeknek való kitüntetése által, sokkal könnyebben kezelhetővé s használhatóvá tetett.

Az utolsó kötet egészen az 1825-ki országgyűlésig vitetett s teljes kapcsolatba hozott szerző „Huszonöt év Magyarország történelméről“ czimű munkájával — szintén számos adalékokkal bővült. Bocskay, Bethlen Gábor s a Rákóczyak küzdelmei sok részben új világitásban tűnnek elő. A szatmári békekötéshez, a pragmatika sanctiohoz, hazánkna III. Károly, Mária Terézia s utódai alatti történelméhez, szintén jelentékeny új adatokat szolgáltatnak az újabb történelmi nyomozások és levéltári kutatások.

Kilencedik évfolyam.

Jogtudományi Közlöny

kapcsolatban a

DÖNTVÉNYTÁR-ral

és a törvénykezésre vonatkozó összes

Szabályrendeletek s } gyűjteményével.
Törvényjavaslatok }

Szaktudósok közreműködésével

Szerkeszti: **Dr. Dárdai Sándor.** Kiadja: **a Franklin-társulat.**

Előfizetési föltételek:

- Negyedévre (január—márczius) 3 forint.
- Félévre (január—június) 6 „
- Háromnegyedévre (január—szeptember) 9 „
- Egész évre (január—december) 12 „

A lap kiadó-hivatala részéről legyen szabad arra figyelmeztetni, hogy a „Jogtudományi Közlöny“ nemcsak a legterjedelmesebb, hanem a legelőcsöb szaklap, mert a felsorolt mellékletek külön beszerzésénél a „rendeletek tára“ évenkint 3 frtba, a „Döntvénytár“ évenkint 4 frtba és a „törvényjavaslatok“ évenkint legalább 2 frtba, tehát összesen 9 frtba kerülnek, és így a „Jogtudományi Közlöny“ ezen mellékletek szolgáltatásával a legelőcsöb szaklap.

Az előfizetői pénzek bérmentesen és a vidékről legelőcsöbűben posta-utalvány útján küldendők

a „Jogtudományi Közlöny“ kiadó-hivatalához

Budapest, egyetem-utca 4-ik sz. alatt.

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában megjelent (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) és minden könyvkereskedésben kapható;

HÁROM NEMZEDÉK.

Széchenyi és Vörösmarty. — Kossuth és Petöfi. — Deák és Arany.

Ára 60 krajczár.

Budapest, január 18-án 1874.

3-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Újdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csúpán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft.

XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígtatásnál 15 krajczár; többszöri ígtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetémenyeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22 és Hasenstein és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10.

KÉT SZABADSÁGHŐS.

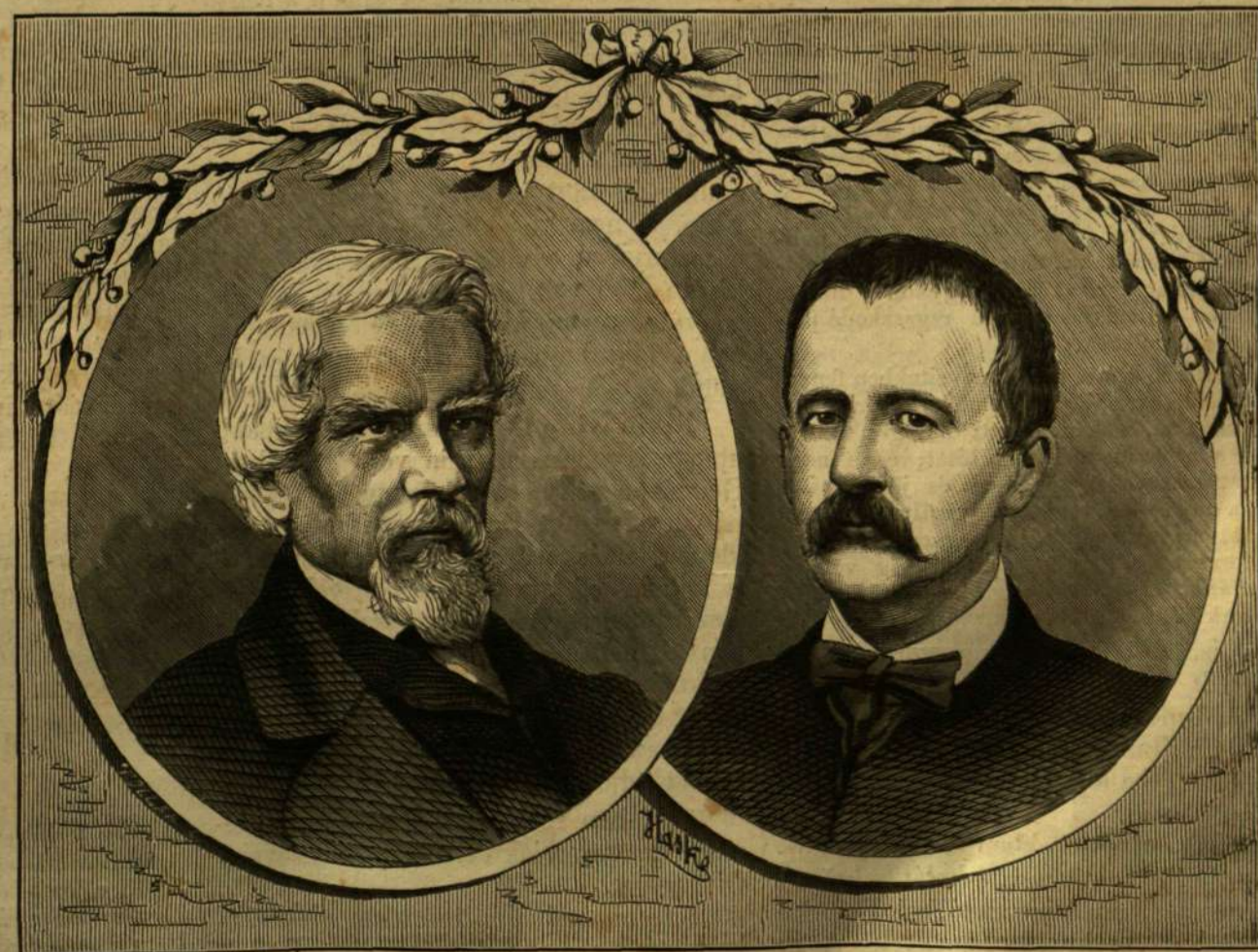
vysocki és Bixio!
. . . Hálnak, hálnak, egyre hálnak.

Azok közül, kik 1848 —49-kiszabadságharcunknak elsőrendű hősei voltak, már alig egy vagy kettő van életben. A tulnyomó, a legnagyobb rész nyugszik már a föld alatt, nem zavarja többé semmi zsarnok álmát. Szabadságharcunk tábornokai, a tizenhárom aradi vértanun kezdve, Bem, Kmettyn, Dembinskin, Guyonon, Mészároson és a többi dicső bajnokok keresztül végig, elhullottak mind egy más után, legnagyobb részt idegen ég alatt.

Legközelebb Vysocki halálát jelenté a Párisból érkezett hír.

Ő is egyike volt azoknak, kiknek előkelő szerepet szánt a sors hazánk függetlenségi küzdelmeiben. Abból az országból sietett a veszély idején hozzánk, mely oly rokon volt a balsorsban hazánkkal, s mely dicső háborunknak annyi nemes bajnokot adott, kik közül számosan haltak köztünk vértanu-halált, s kik közül három: Dembinski, Bem és Vysocki a legnagyobb állásra küzdötték föl magukat a szabadságért lángoló lelkesedésükkel, önzetlenségükkel és hadi érenyeikkkel.

Vysocki 1809-ben született a lengyelországi

VYSOCKI.

BIXIO NINO.

hadtest parancsnokságát biztárok rá Dembinski helyett, ki attól visszavonult, miután a kormány által összehívott közgyűlésbe jött a miatt, hogy nem engedték meg neki a betörést Galiciába. Később a közgyűlési haderő vezérét is rábírták, de nem fogadta el, mivel Dembinskit neveztek főparancsnoknak, feszült viszony lévén közöttük.

Vysocki sok csatában vett részt, nevezetesen Aradnál, Tápió-Bieskén és a váci első ütközetnél, Nagy-Sarlónál, hol Kazinczyval együtt véres utcai harcban verte ki a Dreihann-dandárt; továbbá Isaszegnél, Hatvannál, Szolnoknál, Komáromnál, stb.

Mint bátor és lelkes katonára emlékezik mindenki, a ki ismerte Vysockit, ez igénytelen külsejű, épen nem megnyerő arcza vezért, ki oly röviden és szigorúan tudta kiadni a harszó parancsokat.

A világsi fegyverletétel után Vysocki legiója az orsói közlekedést fedezte, s aug. 20-án következő búcsu-nyilatkozatot intézett Magyarországhoz, mely eléggé jellemzi Vysocki érzelmeit:

„A lengyel legió főparancsnoka a magyar nemzethez! Nem a magyar kormányhoz, hanem a magyar nemzethez szólunk, melylyel az eddig fennállott szolgálatkötelettség Magyarhon szabadságharcában összecsatolt. Nem a kormányhoz; mert a nemzetgyűlés által törvényesen alkotott kormány megszűnt. Tábornokaitok egyike túlhatalomnak engedett, s az ellenséggel alkudozás által a szerencsétlen harcnak véget vetni remélt. Ez alkuban nem vehetünk s nem veszünk semmi esetre részt. Épen úgy nem akarunk ily tractatus létrejöttének akadályai lenni, ha a magyar nemzet megmentését ily alkuk által vélt eszközölhetni.

„Földadat nekünk: az egyetlen közlekedést, mely Magyarhon Orsóra által idegen hatalmakkal összeköti, elfoglalni s fedezni. E földadat híven teljesítők. De a körülmények akkép állanak, hogy mulhatlan szükség nyilván Magyarhon földét elhagyni, s letenni szomszédaitok kezébe azon fegyvert, melylyel egy évig üggyötökért küzdünk.

„Veletek harcoltunk, tudjátok azt, nem mint zsoldosok, nem személyes vagy önző nézetekből, hanem a reményben, hogy szabadságok kiküzdése s abban vett részünk egy további harc alaposzlopait képezendik éltünk folytonos céljának, Lengyelhon szabadságérti harcunk, mely nélkül Magyarhon függetlensége sem megtartható, sem kivihető elérésében. Üggyötökérti harcban célunk volt az is, hogy köztetek s a szláv és román törzsek közt közbenjárók legyünk, kik egy szerencsétlen politika által elleneitették lettek, de kik böles belátás s igazságszeretet által egykor — bizonny reméljük — állandalmatok hü magaskodó polgártársai lelendnek.

„Örizzétek meg nemes sziveitekben fenyegetett földetekre jöttünk emléket! Örizzétek meg, mint mi, a haza iránti hűséget, annak jövője s megszabadításában hitet; és e nagy áldozatok nem veszendnek el; és jóvend idő, midőn, adja isten, veletek egyesülve, a szent harcot megújítandjuk. Igazságszereteteteknél emlékeztetek akkor, hogy mindvégig veletek maradtunk. Ó-Orsóra, aug. 20-ikán 1849. — Vysocki J. s. k., tábornok.

„Ő is, mint annyi sokan, török földre menekült s később Kiutabiába internálták. Innen Angliába utazott, honnan 1853-ban Franciaországba tért s bensőbb összekötöttségbe lépett a lengyel menekültekkel.

A hatvanas években az olasz kormány lengyel katonai iskolát alapított Cuneoban, s annak igazgatójává Vysockit nevezte ki. Az intézet nem tetszett az orosz kormánynak, és annak megszüntetését sürgetvén, ez be is következett.

Vysocki újra Franciaországba, nevezetesen Párisba tért, hol lengyel iskolát nyitott, melyet eléggé látogattak, de mikor III. Napoleon a lengyel emigránsok ellen szigorúan kezdett fellépni, ez iskolát is becsukták, miáltal Vysocki egyik fő anyagi támaszát veszítette el.

Az újabb lengyel fölkeléseknél, nevezetesen az 1863-kinál, Vysocki a külföldi komitében vett tevékeny részt. Hazájába nem mehetett, mert viszontagságteles élete megtörte erejét.

Sanyaru helyzetének híre jött Magyarországra is s a „Hon“ egy francia hirlap nyomán értesítvén a közönséget szabadságharcunk egyik elsőrendű bajnokának szerencsétlenségéről, azon eszme megpendítése mellett, hogy az épen akkor tervezett honvédménháznak Vysocki legyen a legelső lakója, gyűjtést rendezett számára. Az ekkép egybegyűlt összeg elfogadására csak nehezen lehetett rábeszéli. Végre elfogadta s a következő levélben köszönte meg:

„Uraim! Önök 1871. szept. 29-dikén irt levelét vettem s abból értesültem, hogy önök Magyarországon gyűjtést rendeznek számomra. Indittva érzem magamat, hogy kifejezzem önök iránt őszinte hálámat s nem annyira a nekem küldött anyagi segélyért, habár az igazat megvallva, jelenleg nem dicsekedhetem valami fényes helyzettel, — mert politikai pályámon sohasem igyekeztem vagyonra szert tenni, s így nagyon természetes, hogy öregségem napjaira megszorult helyzetbe kelle jutnom. De a mit mindenkifőlőt szívem mélyből köszönök, az, hogy önök husz hosszú év után is megemlékeztek egy öreg katonáról, ki szerencsétlenség és büszkeségének tartja, hogy akkor ő is harcolhatott az önök szabadságért, az önök függetlenségeért. E megemlékezés igen drága nekem s vigasztalására szolgál száműzetésem szomorú napjainak. Fogadják rokonszenvem érzelmének őszinte nyilvánítását. Üdv és testvériség! Vysocki.“

Hogy a honvédménház lakója lehessen, abban megakadályozta ez év jan. 3-án bekövetkezett halála.

Két hazája is volt s mégis idegen földön kelle meghalnia. De abban a nagy temetőben, melyet Magyarország történetkönyvének nevezünk, a legjobbaké között leendő följegyezve az ő neve is.

A szabadságnak egy másik bajnoka, kit szintén a közelebb elhunyt jelentékeny emberek között kell följegyeznünk, Bixio Nino. Ő nem volt kizárólag a miénk, de a mennyiben a világszabadság, melynek kiváló hőse volt, az egész világé. — bizonyára a magunkénak is tartandjuk őt, a míg szabadságra törekvő nép leszünk.

Bixio Nino Olaszországnak Garibaldi után a legnépszerűbb fia volt. 1821-ben, Genuában született, s eleinte kereskedői pályára készült. De az olasz ifjúságot az időben lelkesítő áramlattól ragadtatva, ő is katona lett, s valamint Garibaldi, ő is a szárdinai tengerészetben szolgált. 1847-ben Genuában ő is egyik indítója volt azoknak a mozgalmaknak, melyek Piemont és Szardínia királyát, Károly Albertet rábírták, hogy országának alkotmányt adjon.

1849-ben részt vett Róma megvédésében a francziák ellen és visszaverte Oudinot-ot.

Az Ausztria ellen 1859-ben viselt harcban Garibaldi zászlója alá esküdtött s mint ezredes az „alpesi vadászok“ zászlóaljának parancsnoka lett.

De legkiválóbb szereplése a mársalai expedíció idejére esik. Azon „ezer hős“ másodika volt ő, kik két hajón indulva, kiszálltak Marsalánál és Sziciliát elfoglalták. Ő volt az egyik hajó, a „Piemont“ parancsnoka. A kiszálló apró, de vakmerő csapat élén, Garibaldi oldala mellett küzdött Calatimínél és Palermónál, hol meg is sebesült, majd Reggiónál és Voltornónál.

A két Szicília meghódítása után, miután Garibaldi is egyesült a királyi sereggel, — tábornok lett s szülővárosa, Genua megválasztá országgyűlési képviselőjének. Itt a baloldalon tilt, de függetlenségét minden irányban megőrizve, nem csatlakozott sem a kormánypárthoz, sem az ellenzékhez.

1866-ban Alessandria parancsnoka lett s mint ilyen vett részt az Ausztria ellen folytatott harcban. A sadowai csata után Olaszország egyik nagy hadtestének lett parancsnoka s később leköszönvén a képviselőségről, szenátorrá választott.

1870-ben részt vett a Róma ellen indított fegyveres vállalatban s Civita-Vechiát elfoglalva, Cadorna tábornokkal egyesült s Róma ostromakor személyesen jelen volt a Porta Pia betörésénél, melyen keresztül a győző sereg bevonult az örök városba. A pápa tartományai és fővárosa elfoglaltattak, a béke és rend helyre állt, de Bixio nem tudott pihenni. A tenger volt az ő éltető eleme. Lemondott a hadparancsnokságról s ismét kereskedelmi hajóra tilt.

Meg kell említenünk még, hogy Bixio volt a hevesebb Garibaldi mellett a mérsékelt elem. Ő volt, ki Olaszország két legnevezetesebb férfiát, Garibaldi és Cavourt egymással kibékítette, kik egy emlékezetes parlamenti ülés alatt összezőrrentek. Garibaldi ugyanis hazafias lelkesedése által elragadtatva Cavour grófot azzal vádolta, hogy az olaszokat polgárháborúra fogja kényszeríteni. A miniszter visszautasította e vádat, s leirhatatlan jelenet lett a kamrában, melyből veszélyes következmények is származhattak volna. Bixio fölállt helyéről, s közvetítő gyanánt lépett föl. „Cavour gróf“, mondá, „kétségkívül nagylelkű; a mai ülés első részét ki kell törölnünk emlékezetünkben. Szerencsétlenségre súlyos szavak mondatnak, melyeket azonban örök időre el kell felejtenünk.“

Bixio az utolsó időben minden politikai akeziótól visszavonulva, egyedül a tengerészetnek élt. Épen egy kelet-ázsiai expedícióra indult, midőn utközben, december 14-én Szumatra szigetén elragadta az ott uralkodó járvány, alig 53 éves korában . . .

Harc, küzdelem és folytonos munka volt e két szabadsághős egész élete; kevesen érdemelték meg a hálás utókor emlékeztetését és az örök békét oly igazán, mint ők.

Merengés.

— 1874. Jan. 1. —

Egy év lepergett, vontatott futása
A vén órából egy kis szeg homok,
Jelöli utját sok szép s nagy bukása,
Egy új lobor sincs, csak kopár romok.
Ily esztendőt rég értek már a vénak,
Roskadt küszöbén sírva lépek át —
A templomokban panaszos az ének,
Sirokról zengi a költő dalát.

Kárpáti szél süvölt, felettünk tombol,
Sírjokba úzi tán a lelkeket,
Kik egy halálból, százezer halomból
Hozzánk sietnek . . . egy év ölte meg!
S az első reg borús mezben kilépve,
Halvány a nap, s nem volt sugár felül,
Mig rá tekintünk, lágy derűt színébe!
Jós szem se' láthatott, reményjelül.

A böles: beteg, dalát költő feledte,
Egy zászlót sem tart óriási kar,
A törpe faj toroz, verseng felette,
S a czipra szó önérdéket takar.
Es milliók vezérelten rohannak,
Lidércz nyomába, keskeny ál-uton . . .
Hit és haza rég elfeledve vannak,
S az új bálvány is ingoványba von.

Én nem örültem, a midőn fölöttem
Az új nap, im hat éve már, kikelt,
Hazám! sugári nem áldásra jöttek,
Álmelegének nem adtam hitelt;
Olvastam a történet tarka lapján,
És láttam a jelenlét fiait,
Ott az erő nem fért meg szűk alapján,
A gyöngesség önművén döbben itt.

Csüggedten állok, nincsen ír kezemben,
Hazám, hazám, te újra nagy beteg!
Ha volna lángész érző kebelemben,
Legszébb dalom elzengene neked;
Mint új Kapisztrán, szörmezben, s szívemben
Ihlettel, lángigékkal ajkamon,
Lefestem én hajh, vérbibor színedben
Történetünket, s bús képed' — oh hon!

Küzném a kufart szent csarnokodból,
És a hivatlant oltáridtet el,
El, a ki tetlen nagy jutalmat koldúl, —
Szövetkeztem igazsággal és hüvel;
Nagy szívben lenne a dal menedéket,
Nagy név riadna Árpád örökén . . .
— De hajh! csak törpe gyermekek van neked,
Csak törpe, beteg s törpe vagyok én!

Egy év lepergett — s s mi nyomába támad,
Vásári zaj, csüggedt, szorongva kél,
De sóhajból nem jut a hazának,
Fillért veszíteni mind, s áldozni fél.
Oh, mind, ki hü, jöjjen, perezet se késve!
Imádkozzék: gyógyuljon a beteg!
Tán enyhül, értők, isten büntetése
S a jobb kort tán ez újév hozza meg!

Gáspár Imre.

A SORS ÉS SEMMI MÁS.

— Életréplé. —

Irta: TOLNAI LAJOS.

(Vége)

— Én csak apámon, anyámon, a testvéreimen akarok segíteni — ezt mondatd.

— Azt — szólott közbe mogorván az öreg ember.

— Ugy? — válaszolt nénéd — hát Mari nem jut eszedbe?

— Én szeretem most is — igaz, ezt mondatd.

— El kell onnan jönnöd — biztatott nénéd.

— Most még nem tehetem.

— Nem-e, édes ősém! Tudom én, hogy mért nem, engem nem csalsz meg, ha szegény Marit megesalod is, én tudom, hol jár az eszed, mi rontotta meg a szívedet. Szereted a szép lovakat, meg a hintót, az uri társaságot. Nem így beszélt-e, Károly, a nénéd? Hm! — folytatá elmosolyodva, szelidebb tekintettel a jó asszony — én is ültem egyszer hintón, mikor apámat kivitették a gazdag Mizsey ur temetésére. Szép, szép, édes ringáznai az embernek magát az ugrós puha párnán; kellemes elgondolkozni, mikor a lovak ugy csattognak a kemény, tiszta uton; szép nézni, mikor egy föl tartják azokat a vékony hegyes kis füleiket, majd meg a fejüket

lefelé vágják, s mennek, mintha csak reptilének; az inas kevély parádés ruhájában csak azért ül olyan hegyesen a kocsis mellett, hogy már messziről meglásson mindenkit, s figyelmeztesse jó előre a szegényebb utasokat, hogy: félre-félre — oda bent a puha selyem párnán, szépen felöltözködve egy nagyságos ur ül a kedves feleségével. Jó, jó, édes Károlyom, egyet se szólj, csak a testvéred, meg annak a lelketlen apádnak a kedvéért tiltél a meleg bélléses hintóban, különben elhiszem örömelebb rázattad volna magadat a mi rozsz szekerünkön — egyet se szólj; én, tudod, szeretlek, meg szeretlek is mindig, nem szerettem mást soha, pedig eleget kértek — hallgass, ne védelmezd magadat, a mi elmúlt, jó hát, ugy mondom: elmúlt, annak meg kellett történni, de hogy miért? azt soha se tudom. Különben nem azért voltam pap leánya, hogy az isteni gondviselésbe meg ne nyugodjam. Megnyugodtam, megnyugszom. Látom ugy is, hiába vagyunk jók, kegyesek, istenfélők, — semmik vagyunk oda, hogy csináljunk valamit: a sors és semmi más. Ennyi az egész! Hát természetes, te sem csinálhattál mást, elvetted Vermesné, szót fogadtál a kedves apádnak. Mert jó szív volt benned: őséidet csakugyan kivetted a molnárasságból, kitanítottad, urrá tetted; téged pedig az a hitvány asszony, mikor a gyerekeit fölnevelt, gazdaságát rendbe hoztad, megnégyeszeredt — egy más ifjabb legény kedvéért elesapott magától. Édes Károlyom: a sors és semmi más!

— Szaggass, édes Marim, szaggass; ha valamit meghagyott volna a világ még rajtam, akkor te nekem van jogod, leszaggathadd, letéphedd, levághadd rólam. Az öreg ember félretaszította maga elől a poharat, háttal fordult nejének, s mélyen a szíve fenekéről jöhető hangon mormogá: milyen gyáva voltam, hogy nem mertem magamat megölni. Leverő voltam a tisztos öregeknek e nem remélt fölindulásra. — A sors, édes Károlyom, és semmi más — ismétlé szeliden a nő, férjét kísérve tekintettel. — Mi arra születünk, hogy csalódjunk, szenvedjünk, de arra, hogy egymást szaggassuk — nem, nem édesem! S az öreg asszony átölelte férjét. — Apád a hibás, testvéreid; visszaéltek jószágoddal. Addig sirtak, kértek — mig engedél nekik. Tudom. — Megfizettem az árát mindennek — hörgé az öreg daczosan, lerázva nyakáról neje kezét. — Meg Károly.

Az asszonyt indulatba hozhatta férjének hidegsége, s ennek tulajdoníthatom, hogy újabb élességgel tört ki.

— Mondd, mit nyertél vele, hogy apád uri kriptában nyugszik, te meg itt hányódsz a cigánysoron a más kunyhájában? nem volna-e jobb, ha a mecseri jegyző ur ott pihenne valahol a mecséri temetőben, a belső emberek között, te meg ott készülnél a közeledő karácsoni szent ünnepekre a somkői parochiában, mint az én boldogult apám utóda? Látod, pedig minden csak azon fordult ám meg — hanem nem szólok, mert azt mondatd, szaggatlak. Szaggattak ám azok a jó lelki testvéreid. Mondd, mit nyertél vele, hogy az őséidet a lelked árán urrá tetted? azt, hogy mikor a nyomoruság rád csapott s

te nagy édes bizodalmadban mint a kéréshez hozzá fordultál — no hanem Károly erről se szólok.

— Igaz, doktor ur, ez fáj, ez a seb a legégetőbb — nyugótt a szegény öreg ember — tenyerébe hajtván sovány, elszáradt fejét. Soha se hittem, soha se gondoltam! Olyan alázatos volt hozzám mindig, mint a kutya; dicsért, magasztalt, mint a kinek messze vidéken a legtöbb eszem, tisztességem van; hogy ígérte, hogy mit, mit-nem fog ő irántam tenni, ha valamikor megszólítanám — hm, hm! S nevetve emelte ökleit.

Az öreg asszony ez alatt egy esomó levelet húzott ki a ruhásszekrény fiókjából, egy rongyosat oda tett elé, hogy olvassam.

— Ezt a levelet akkor irta a férjem ősese, mikor szegény Károly nem állhatva tovább annak a pokolra való asszonynak botrányos cselekedeteit — oda hagyta a Vermes kastélyt, s ugy maradt mint az ujjam. Persze, más okos ember ugy tett volna, hogy meglopta volna azt az asszonyt jól, kiszívta volna mindenét, s ugy állott volna odább. Nem! Károly azt gondolta: első a becsület. Olvassa csak a doktor ur, szép levél, igazi jó lelki egy levél, vigyázok is rá, mint a szemem világára. Csak a te kedvedért, lelkem Károly. Adja csak —

S az asszony éles hangon, hevesen olvasni kezdte:

„Ugy látszik, te nekem csak újabb meg újabb szomorúságot akarsz nyújtani körülményeid megírása által. Nekem sok a dolgom, furdőre készítlök egy uri társasággal, azonban te kedélyemet épen most zavarod föl. Kiméletebb lehetnél. Mit örjongsz, mit panaszkodol az emberek ellen? Lett volna több eszed; ügyetlenség szörnyen bánt. Itt mindenki rólad beszél, szégyenletemben szinte eltilyedelek. Mit törődöl te azzal, hogy nőd miféle szórakozást keres, kikkel társalog? ez azonfelül, hogy uri szokás — okos ember előtt nem is tünik föl. Ha visszagondolok ezelőtt 10—15 évre: nem ismerek reád. Nekem ugy tetszik: te akkor ugy indultál az életnek, mint egy finom, tapintatos diplomata, s épen az ellenkezőre fejlődél. Nem tudatd azt az asszonyt jól megcsalni? Kezdedben volt minden — de ha te az ő számára ispankoddál — most erédj a gyerekeidhez — nekem pedig hagyj békét. Azt is hallom, hogy barátaiddal meghasonlottál, bizonyosan mert tőlük is pénzt kértél. Az egészről azt látom: a hibás te vagy. Követelő vagy. Ez meg fog gyűlöltetni mindenkivel. Most nem segíthetek, egészségem az első. Légy józan.“

Hollós ur hallgatott, mereven nézett az ablak felé, s ugy látszott másnemi képekkel van elfoglalva, mint a minők a levélben vannak.

— Károly! olvassunk még? — kérde neje — hadd ismerkedjék meg a doktor ur azzal a jó testvérel. Láss legalább, hogy engem kik miatt . . . de erről nem szólok.

Az öreg ember még mindig el volt mélyedve, s keveset törődött velünk s a levelekkel.

— Ezt az egyet még — mivel a legutolsó: elolvassom — mondá az asszonyság: „Irod hogy ide vágnál jönni a közelemben, árendálni szeretnél valamit. Fel-

szólitalak, hogy ekkora ostobaságot ne tégy. Pénzed, tudom hogy nincs, s én sem adhatok. Kell öreg napjaimra. Külcsön nem kérek senkitől, de én sem adok senkinek. Ez nálam évek óta elv, s elvemhez hí szoktam maradni. A karakter egy férfinál az első, de neked erről soha se volt tiszta fogalmad — —

— Nem — kiáltott föl az öreg ember, öklével nagyot csapva az asztalra — s szembe fordult velünk. — Nem, én soha nem tudtam mi a karakter! hogy apámat, anyámat urrá tehessem, magamat eladtam, szeretőmet, mátkámat megcsaltam; nem! — hogy öcsémet kivégjem a rongyból s alispánná tegyem: a nevemet oda irtam a koldusok közé — —

— Oda nem, Károly, míg én élek; míg ez az én két kezem elbirja a mosást, varrást; míg a jó isten az igaz munkát

nél jobb, igazabb e földön, hanem többé azokról a roszokról ne beszélj.

— Ne ugy-e? — tördelé a nő az elérékenyedésnek, gúnynak, haragnak különös vegyületével — ne szóljak? ne ám, mert te még, a milyen bolond szived volt, bizonyosan még most is szereted őket.

Hollós ur a kezeivel mutatta, hogy ez utóbbi állítás merő képtelenség; hörgött, mint a megkergetett ember, zihált, nevetett és hahotázva kaczagott.

Hollósné, ki minden gyöngéd szive daczára is észre sem akarta venni, hogy az erőtlén, boldogtalan ember mint vonaglik, vergődik — ismét hozzám fordult és csöndesen folytatta:

— Természetesen Károly szegény azt gondolta: legjobb lesz, ha meghal; a szegény, gyalázat, csalódás, megvettetés

esett! Különben, édes doktor ur, nem történik itt más, csak a mi meg van írva. Krisztus urunk mondá: elvégeztetett minden! El! No, hát ha el: hát menjen minden a maga rendjén. Ugy is ment. Károly fölgyógyult, elvett, én mégis Hollós Károlyné lettem; igaz, a kedves szülőtte földünkről elköltöztünk, ide e távol hegyek közé, a hol senkink sincs, csak a nagy idegenség — no meg az a nagy isten a fennvalókkal... Nem vesztünk el! Tizennégy esztendeje, hogy itt élünk; Károly eleinte hivatalt keresett, mindenütt azt vetették: öreg ember mit akar? mai nap nem öreg embereké már a világ, halni, meghalni öreg, az volna a legjobb. Az, — mondtam — annak a gonosz lelketeknek, dehogynem; kellene? Azért sem halunk meg. Hozzá fogtunk ahhoz, a mit tudtunk; férjem instanciákat irt az ügyes-

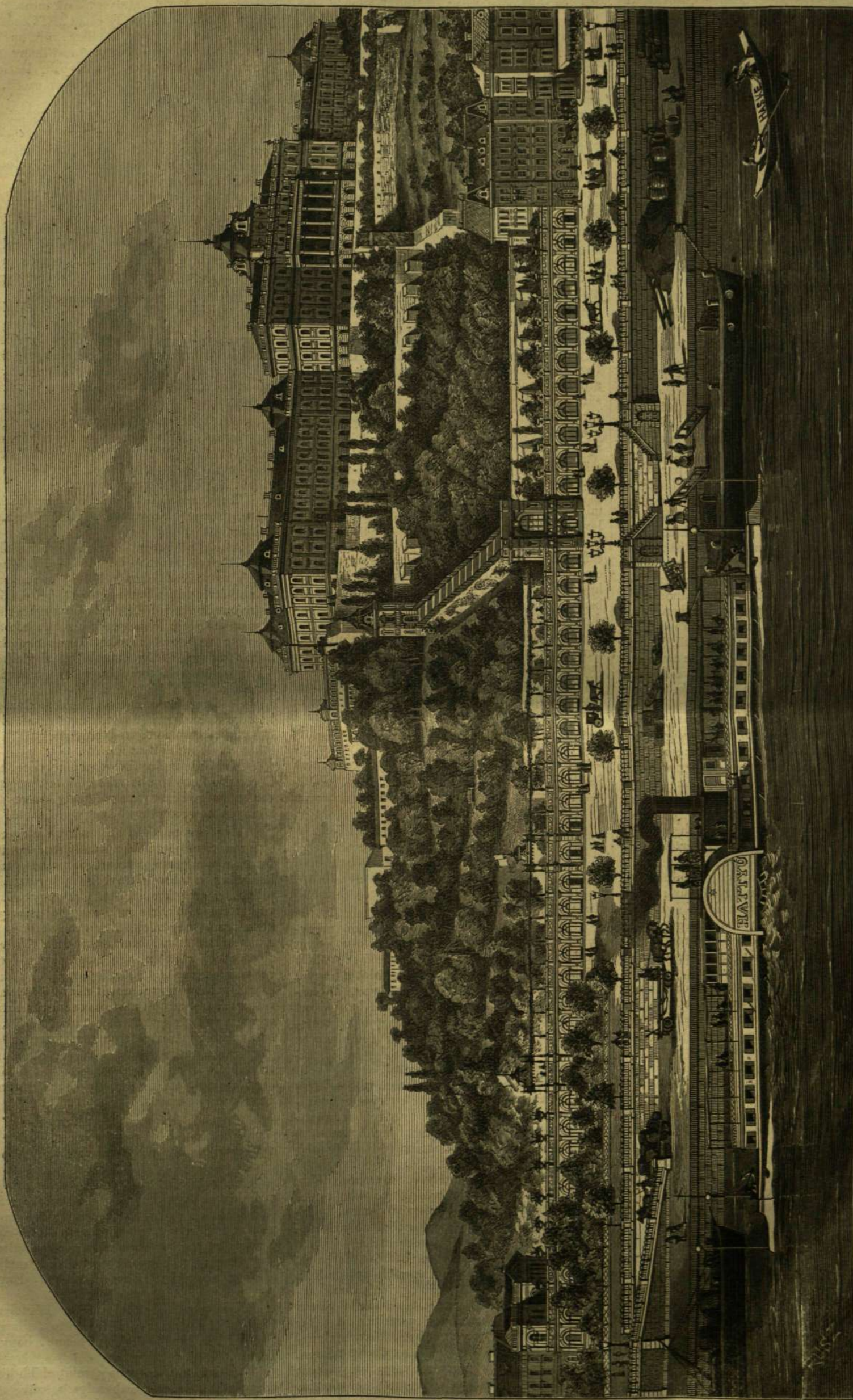
Koresolyázás a pesti városligetben. — (»A jégén« című cikkhez.)

megáldja: addig, édes öregem, egy csepp okod sincs busulni. Ez, a mi most következik, nem nehéz dolog már én nekem doktor ur, — fordult a nő én felém, — csak arra tudtam magamat nehezen elhatarozni, hogy mikor szegény Károly mindenkitől elhagyatva, megvettette Kadosán betegen fektet: oda menjek a beteg ágyához, s azt mondjam: Károly, Hollós Károly itt vagyok, nem mentem még férjhez, mert szerettelek, eljöttem, hogy ápoljalak. A ki megszól, hadd szóljon, én számolok az én istenemmel. Hanem végre mert ha szegénykezve, ha sirva is: megtettem, a szívem oda vitt.

Hollós Károly ur oda borult neje vállára, — s én nem tudom, de a férfinak, főként öreg embernek olyan furcsán álló zokogással mondá: Köszönöm, édes Marim, mindenem vagy, mindenki-

ugy is mind eljött, mire való volna hát itt élni még! Oh, oh, valamikor én is így gondolkoztam, egy nap százszor is kimentem a Duna partjára, hogy belevetem magam, minék ugy is, — ha minden elveszett: de a lellem apámnak az a sok szép tanítása: „boldogok a kik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak“; „soha se láttam, hogy az ur elhagyta volna az övéit“; ismét: „higgy, s a te hited megtartand tégedet“ — mindig, mintha megfogták volna a ruhám szélét, s csöndes jól eső hangon mondták volna: te, nézd csak, a nagy isten amott néz a magas felhőkből, nem szegyenled-e magad pap-leány létedre? Visszamentem, dolgoztam, imádkoztam, s nem is vettem észre, mikor kész öreg lettem. Oh uram! ilyenkorra már kitöredezik ám a szívből minden, az is, a mi fáj, az is, a mi jól

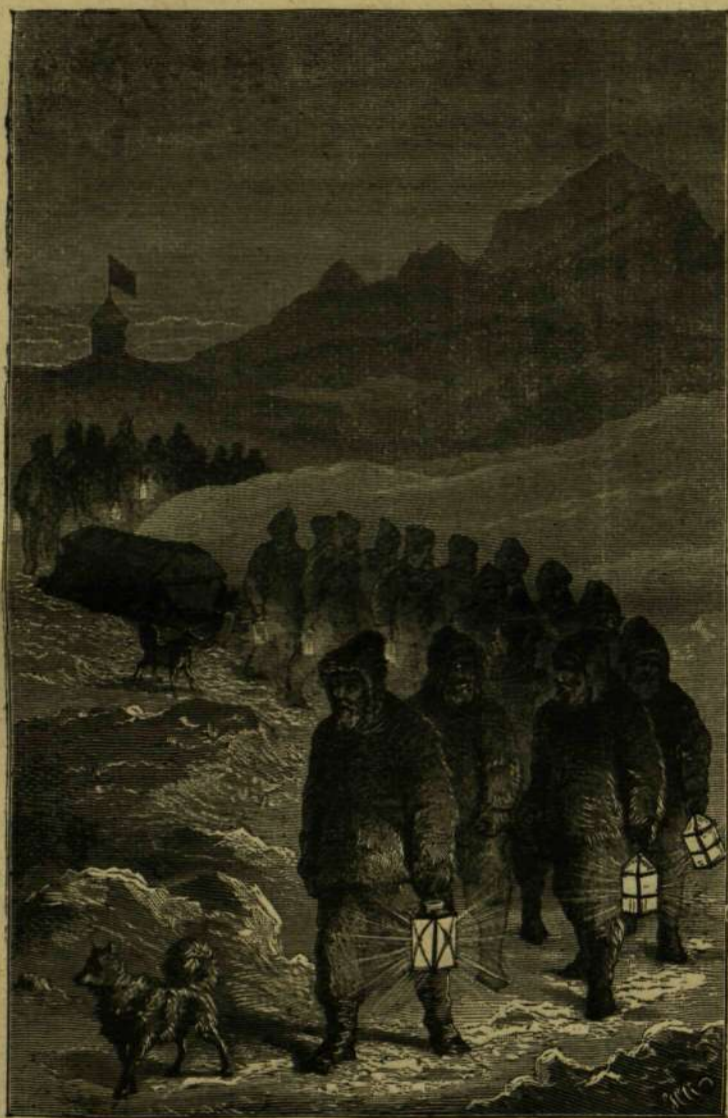
bajos szegényeknek, s mert szegény, nyomorult nagyon sok van: keresetünk, friss munkánk mindig volt. Én gyógyítottam, értettem valamit a sebek gyógyításához; főképp volt egy nagyon jó szemorvosságom — a lellem apámtól tanultam ezt is — s boldogultunk. Megbeesülnek bennünket, szeretnek, csak úgy tartanak, mintha urak volnánk, a templomban maguk az előjárók ültettek bennünket az urak padjába. Doktor ur, lellem, maradjon holnapig, jöjjön el velünk a templomba; olyan papunk van, mintha csak boldogult édes apámat látnám, sürti tömött ősz haja, fekete szeme, borotvált ábrázatja, magas erős termete, s az a mély rezgő, szívreható orgona-hangja. Oh milyen szépen beszélt a multkoris arról, hogy: „Valaki egy gyermeknek gondját fölveszi: én nekem veszi föl gondomat.“ Sze-

A királyi várkert és a budai Dunapart. — (A közmunkatárs által elfogadott tervezés után fény rajz. Haake.)

annyszer. A kis temetési menet szomorúan indult meg a koporsóval rendeltes helyére. Téli öltözetbe burkolva, kezükben lámpákkal megdéltek a „Polaris” emberei a sötét sarki éjben a koporsó mellett; a száma tett koporsót matrók húzták s a hű Joe és felesége Hannah a többi eszközökkel együtt sirva kísérték szeretett főnökük, vezérük és barátjuk földi maradványait. A tengerparttól körülbelül egy angol mérföldnyire, a kőkeményre fagyott földben ásták meg a sirt Hall kapitány számára; miután a megsiratott vezér holttestét alábecsülták s a vadállatoktól fől ne dülhassák s föléje egy keresztet állítottak Hall nevével s életéinek (50) számával. A hó nem sokára fehér halottú lepellel vonta be a szomorú szertartás helyét, hol a tudomány egyik derék harcosa pihen s a lobogó északi fény valami különös, varázsgyógást terjesztett szét a föld kerekégének e legészakibban fekvő keresztet sirja fölé. Hol találhatott volna életéhez méltóbb temetőhelyet a merész utazó, mint e jégvidéken, hova mindig oly igen vágyott, s a hol Franklin, Hudson és Barentz s a velök együtt elveszett utasok örök álmukat aluszszák!

Az expedíciót derék vezérének halálával szerencsésillaga is csakhamar elhagyta. A „Polaris” a telet ott várta végig a kikötőben s a következő év júniusának 8-án a legénység egy része két csónakon észak felé kirándulást kísérelt meg, a melynek eredményéről most még csak annyit tudunk, hogy a Kane által fölfedezett nyílt sarki tengert ők is elérték s július 8-án a hajóhoz visszatérve a hazautazáshoz szükséges előkészületeket azonnal megtették. 1872. aug. 12-én a „Polaris” utnak indult dél felé, de már 15-én annyira körülveték az uszó jéghegyek, hogy a legénység a hajó elhagyását vélné szükségesnek, a készleteket és csónakokat egy hatalmas terjedelmű jégtáblára kezdte kiszállítani. E munka közben a „Polaris”-t a heves rohamú délnyugati szél a fedélzetén marad Buntington kapitánnyal (ki Hall elhunytá után a parancsnokságot átvette) és a legénység egy részével horgonyairól hirtelen elszakította s ropant sebességgel dél felé hajtotta, ott hagyván 19 embert az élelmi szerrek jó nagy részével együtt a sivatag jégmezőn. A mi ezután bekövetkezett, az még eddig páratlanul áll a sarkvidéki fölfedező utazások történetében. Sem Kane, a kinek élethálharcot kellett vívnia Grönland partjain a jégtenger borzalmaival, sem Ross, Parry és McClintock nem voltak oly képzhetetlen szenvedéseknek kitéve, mint az a kis csapat, mely Tyson kapitány vezérlete alatt ez uszó jégmezőn rekedt. A különös naszdó lassan ereszkedett alá dél felé a Baffin-öböl háborgó hullámain, a kegyetlen viharok által mindegyre több darabba zúzta, és tengerészekből s eskimó férfiakból, nőkből és gyermekből álló szerencsétlen utasait egyik töredék jégdarabról a másikra menekülni kényszerítve. Hanem a menekülő mindig hűségezen össetartottak. Koromsötét sarkvidéki éjben, komor felhőktől borított csillagtalan, fénytelen ég alatt, iszonyu hidegeket szenvedve s csupán a közelökre tévedt fókák és jeges medvék nyers húsával táplálkozva, hókunykokban guggolva, néha pedig hajléktalanul, metszően fagyos vízben térdig lubiczkolva, majdnem hét egész hónapig bolyongtak e valóban százalomra méltó szerencsétlenek a végtelennek látszó jégtengeren, míg végre az Atlanti ocean ényhébb vidékére juthattak, hol őket Labrador félsziget partjától 40 mfldre 1873. április 29-én a „Tigress” nevű cethalászgözös kapitánya szenvedéseiktől megszabadította. Így végződött e borzasztó kaland, melynek hét havi tartama alatt a jégmező lakói a legnagyobb éleveszélyek, nélkülözések és szenvedések között 1500 mérföldnyi utat tettek meg.

Hall kapitány temetése az északi sarkvidéken.

eszkimót is) oly utat tett meg, a melyt azelőtt sokkal hatalmasabb járművel is majdnem lehetetlennek tartottak. A földrajz és természet-tudományok számára szerzett sokszerű tapasztalatok és vívmányok valódi mérvé még csak ezután fog kitűnni, ha Hall kapitány jegyzetei nyomán az expedíció történetét s eredményeit az amerikai kormány közrebecsátja.

Sámi Lajos.

Egy veleg.

— Egy amerikai cethalász, Potter kapitány, a „Glacier” parancsnoka legutóbbi sarkvidéki utazása alatt pénztárczákat és konyhaszerket talált s hozott haza Új-Bedfordba (Egyesült-Államok, Massachusetts állam), melyek az elvesztett Sir John Frankliné voltak. E tárgyakat Potter kapitány eskimóktól vásárolta össze, kik azt állítják, hogy Franklin és emberei az ottani zordon természet csapásai alatt és nem a vad benszülöttek gyilkos kezei által veszték el.

— A kőszén ára folytonosan emelkedik s ez okból néhány angol mérnök újra megpendíté azt a régi eszmét, hogy a tengerparti gyártelepek hidraulikus gépeinek mozgását hozatalát a hullámok apályá és dagályá által előidéztet roppant erővel kísérlték meg. Az ide vonatkozó kísérleteket Saint-Malo közelében fogják megtenni.

— III. Napoleon holtteste e hó 9-én, mint a császár halálának évfordulóján, az új sirboltba vitetett át, melyet Eugenia a templom mellett építtetett; azon koporsóba tették, melyet Viktória királyné a császár özvegyének ajándékozott. Csak körülbelül kétszázán, kik külön meghívást kaptak, vettek részt az ünnepélyen a chislehursti templomban. Csupán az excészárné és fia térdeltek III. Napoleon koporsójánál. A Bonaparte-család tagjai közül jelen voltak: Bonaparte Jerome, Murat Lucian herceg és Bonaparte Louis Lucian herceg. A templomi szertartásokat a south-warki püspök végző. Ezek végeztével megnyiták a halotti kápolna ajtóit, ott volt a koporsó, fölötte egy biborterítő, melybe arany koronák voltak hímeezve. A császárnó szolgáló fölemelték a koporsót és a szomszéd sirboltba fektették, a hová őket a legmélyebb gyászba öltözött császárné és fia követték. A sirbolt got stýlben és caeni márványból van építve, ugy hogy III. Napoleon holtteste francia falak közt nyugszik. A koporsót egyetlen gránitdarabból Aberdeen készíté; rajta van egy kereszt csupán a fölirattal: „Napoleon R. J. P.” A koporsó előrészné és szavak vannak bevésve: „E koporsó Eugenia császárnénak szenteltetett, szívélyes részvéte jeléül Viktória királynótól R. 1873.”

— Cuba szigetén a spanyolok által elítél s kivégzett lázadók számát 40,000-re teszik; a csatában elesetteket nem lehet fölszámítani. A lázadók pedig kivégeztek, vagy harcban megöltek összesen 75,000 spanyolt. — Ez mind a szabadság névében történt.

— Az osztrák-magyar sarkvidéki expedícióról a következő hírt veszszük: Miután sem a norvégiai, sem más halászok a Spitzbergák közelében, vagy Nowaja-Semla körül a „Tegetthof”-fal nem találkoztak, sem hírt róla nem hallottak, a legnagyobb valószínűséggel állítható, hogy a sarkvidéki expedíció azon időben, midőn a halászatok megkezdődének, Nowaja-Semla északi csúcsát már elhagyta. Ily körülmények között nem valószínű, hogy a Tegetthof sorsáról 1874. október előtt, midőn a visszatérés fog megtörténni, híri hallanánk.

— Persiában közelebből a kormány egy bizottságot küldött ki ama borzasztó pestis okainak kipuhatólására, mely az ország lakosságát a mult év folytán annyira megtizedelte. E bizottság néhány tagja most azt állítja, hogy a járvány egy nagy terjedelmű barlang fölynitása következtében terjedt szét, melybe az 1832. táján dühöngött cholera áldozatai voltak temetve. E barlang talajának minősége késleltette a hullák és a bennök rejlő kóroanyagok szétbomlását, s onnan terjedtek és harapóztak szét e kórosírak s velök együtt az iszonyu járvány is.

— Drága távirtd. A mult évben (1873-ban) London és Sydney (Ausztália fővárosa) közt távirtd összeköttetést hoztak létre, mely — miként mondják — sok hasznót hajt be, noha egy sürgöny föladása — szavanként 10 shilling (5 fr.) — Oly költséges, hogy a magánhasználatot majdnem lehetlenné teszi.

— A virágkedvelőknek. A szobai növényeknek, főleg télen, nincs nagyobb ellenségük, mint a por. Bobizonyított dolog, hogy a szobákban vagy növényházakban telelő növények sokkal könnyebben kiállják a telet, ha leveleiket időnként langyos vízbe mártott finom szivacsosall a portól megtisztítjuk. Apró levelű növényeknél az öntözés, vagy lelocsolás ajánlítható, a mit szabadban csak enyhe időben lehet eszközölni. A gyakori, például gyöngeszappanos vízzel való mosás a rovarokat is eltávolítja.

— Bécsben a mult évben 216 öngyilkosság fordult elő, míg 1872-ben 172 eset.

A gyermek-játékok ügyében.

Örömmel olvastam a „Vasárnapi Ujság” ez évi 1-ső számában György Aladár nyomós értekezését, melylyel a XVII. századi német gyermek-játékokat ábrázoló képet kísérté; s a mint meglepett egyfelől az az egybetalálkozás, mely a menynyire gyermek-koromra visszaemlékezem, ezek és a magyarországiak között léteznek: ugy sajnálattal gondoltam másfelől arra, hogy mai napság az efféle játékok már mind szűkebb-szűkebb körre húzódnak össze s ma-holnap annyira kimennek a szokásból, hogy egynémelyiknek utoljára csak a neve marad fenn az idősök ajkain a nélkül, hogy azok módját valaki meg tudná magyarázni.

E körülményt valóságos veszteségnek kell mondanunk; mert a játékokba, azonfelül hogy az egyetemes emberi tévkenységű ösztön ereje nyilatkozik bennök, van valami, a mi azoknak saját külön jelleget is kölcsönöz, határozottan egyik vagy másik nemzet physiognomiájára utal, s így azok enyészével egy-egy sajátos enyészik el a népek, melyeknek helyébe sokszor idegen elemek fészkelik meg magukat. Pedig az individualitás elmosódása mint egyebekben, ugy itt is mindig határozott veszteség, ha azon általános testképző elem vesztét nem tekintjük is, mely az efféle testező játékokkal együtt jár.

Nagyon helyesen tesznek tehát német szomszédaink, a kik fölsimervén s becsilni tudván a gyermek-játékok fontosságát ugy nevelési, mint nemzeti szempontból, ezeket nemcsak elenyészni nem engedik, a mennyiben még fenn vannak, de sőt a meglévőket értékesíteni, fölhasználni is igyekeznek. Egész irodalommal bírnak már, mely ezzel foglalkozik. Könyveik vannak, melyekben a gyermek- és népjátékok egybegyűjtve, megmagyarázva s melyek alapján a régiéket viszont életbe lehet léptetni; Kloss pedig, a német testgyakorlat-írók egyik jelesbiké, kinek könyvei több mint 30 év óta a legkiválóbbak közé tartoznak a testgyakorlat-irodalomban, ujabban azt is megkísérelte, miképen lehetne a különböző játékokat az alkalmazott testgyakorlatok közé fölvenni.

Csak minálunk nem igen gondolnak még erre, s épen e nem-gondolásnak fő oka, hogy gyermekeink köréből ma-holnap kivésznek a testező játékok, s helyöket oly foglalkozások töltik be, a melyek testet-lelket egyaránt tönkre tesznek.

Hogy ennyire közönyössé lett népünk s gyermek-ifjúságunk a játékok iránt, nem kis befolyással voltak arra azok a tilalmazások is, a melyekkel ezekre nézve a szülék, tanítók az iskolákban viseltettek, tagadhatatlan levén, hogy ezek némelyei nem ritkán, merész voltaknál fogva, csakugyan veszélyesek is lehetnek; pedig ez csak ott állhatott, a hol kellő vigyázatot s felügyeletet nélkül mentek végbe a játékok. Bárhogy történt is, s bármely czélból: elég, hogy a gyermekekben megfoglyozott a kedv a tiltott valami iránt, a megfoglyozott kedv közönyösséget szállt, s ez végül azt az állapotot idézte elő, a melyben most vagyunk.

Pedig a gyermek-mulatozási módok e neme egykor igen virágzó és változatos

volt. Tanusítják azt a régebb korból fennmaradt némely följegyzések, melyek egész sorát foglalják magukban a gyermek-játékoknak.

Egy ilyen bejegyzés találhatik a sziget ref. lyceum régebbi jegyzőkönyveiben egyikében, melyet ezennel közölök az olvasókkal:

1802. decz. 11.

Iskolai gyűlés; 127. szám.

Mint hogy a játszásból sok baj szokott következni: annál fogva összeírtattak azon játékoknak, melyek a tanulógyermek között leginkább vannak szokásban, s e sorozatból megválasztani, melyek tilalmasok s melyek vannak megengedve.

I. Laptajáték. Ez többféle.

- 1) Nagy kiverő; szabad.
- 2) Párosdi; szabad.
- 3) A ki kap, az út; szabad.
- 4) Pereze; nem szabad.
- 5) Hőheródi s benforgó; szabad.
- 6) Lovaslappa:
 - a) A midőn a másikon ül s a fenn ülök kézről kézre bocsátják a laptát, s a játékosoknak meghatározása szerint összemennek s viaskodnak; nem szabad.
 - b) Vagy pedig a lapta elejtése után a fenn ülök elszaladnak; nem szabad.
 - c) Vagy a földhöz vert laptákat kapják meg; nem szabad.

II. Birakozás, mely ismét sokféle.

- 1) Két személy közt; nem szabad.
- 2) Több személy közt, mint kettő; nem szabad.

III. Királyosdi; nem szabad.

IV. Kocsi-pecsi; szabad.

V. Katonásdi, mely többféle.

- 1) Vagy csak exercitiumból áll; szabad.
- 2) Vagy viaskodnak; nem szabad.

VI. Pipe; nem szabad.

VII. Tünődési; szabad.

VIII. Kigyófaruka, a mikor sokak egybefogódván, keringenek; nem szabad.

IX. Lovasdi; szabad.

X. Lapoczkásdi; nem szabad.

XI. Czicze; nem szabad.

XII. Libásdi; nem szabad.

XIII. Künn a bárány, benn a farkas; szabad.

XIV. Bábjáték; szabad.

XV. Sitty; szabad.

XVI. Hélya; szabad.

XVII. Szitásdi; szabad.

XVIII. Olajtörés; nem szabad.

XIX. Angyal; nem szabad.

XX. Torzonborz; szabad.

XXI. Csűrök; nem szabad.

XXII. Kocza; szabad.

XXIII. Borsot törni; nem szabad.

XXIV. Disznósdi; nem szabad.

XXV. Gombosdi. A gomb helyett kövel szabad, mert nyerekedni játéknak nem szabad.

XXVI. Kaposodi; nem szabad.

XXVII. Motóllásdi; nem szabad.

XXVIII. Csipi csóka; szabad.

XXIX. Gyertyásdi; szabad.

XXX. Malmosdi; nem szabad.

XXXI. Bak-fitty:

- 1) Nyolczas; nem szabad.
- 2) Egyes; nem szabad.

XXXII. Hodósi; nem szabad.

XXXIII. Kankurja; nem szabad.

XXXIV. Ördöghintó, vagy löginya. A gyermekeknek nem szabad.

XXXV. Ördög-motólla; nem szabad.

XXXVI. Paritya. A mezőn szabad igen jó vigyázással, de mások közt nem szabad.

XXXVII. Teke; nem szabad.

XXXVIII. Karikázás; nem szabad.

XXXIX. Bodzafa-puskázás.

XL. Sikányó; vigyázással szabad.

E sorozat mintegy 50-féle változatát mutatja a gyermek-játékoknak s csupán egy iskola tanuló között: hát még ha a többiekét is ismerők, vagy ismerők azokat is, a melyek az iskolából kikelt, tehát nagyobb koru, fiatalág körében divatoznak s divatoznak? És ez 50-ből hetven év mulva a mai gyermek-sereg alig ismer, alig gyakorol tizet.

Valóban itt az ideje, hogy ezekre is terjeszszük ki figyelmünket, s nocsak azokat igyekezzünk megmenteni, adván rólok pontos leírásokat, a melyek jelenleg is még szokásban vannak, hanem azokat is igyekezzünk följegyezni, egybegyűjtteni, megmagyarázni, a melyeknek már csak emlékezete van fenn.

Mai időbeli embereinktől nem várhatjuk, hogy pl. 70 év előtti dolgokat tudjanak: hanem azért ne hagyjunk föl az ügygyel. A hajdanhoz közelebb koru öregeket kell tolmácsokul megkérni, s a mikről ők fölvilágosításokat adnak, azokat tegyük mi írásba.

Szép példáink vannak a követésre a Kisfaludy-társaság „Magyar Népköltési Gyűjtemény”-e új folyamában, mely mind I., mind II. kötetében bőven foglal magában kisebb-szerű gyermek-játékokat (I. 350—358; II. 280—315 lapokon), s a milyeneket még bizonynyal többeket is lehetne összegyűjtteni a haza többi vidékeiről.

Ily módon kellene egybeszedni a serdültebbek játékait, így az ifjakéit, még pedig lehető sietséggel, míg őket az idő enyészto hatalma feledékenységbe nem sodorja.

Kívánatos, hogy gondosabb embereink ne vegyék süketiségre figyelmen kívül szavaimat. Idővel, ha egybe lesznek állítva, akad, hiszem, oly emberünk is, a ki, fölsimervén bennök a képző elemeket, földolgozza őket s értékesíteni fogja a mai napig nagyon elhanyagolt testi nevelésben; s a gymnasztikai gyakorlatoknak egy oly alkalmazott ágát fogjuk általok meghonosítani, mely az egyszerű elemi gyakorlatok egyformaságát a concret-esoportozatok által kellemesen fogja, a hasznos mellett, változatossá tenni.

Szilágyi István.

A jégen.

— Fővárosi tárcsa. —

Ugy tetszik nekem, mintha évről-évre angolosodnánk egy keveset, szokásaink és szórakozásaink dolgában itt a fővárosban. A kissé különös, sőt olykor excentrikus, de mindig eredeti és gyakorlati fölfogású John Bullba beleszerettünk észrevétlenül, egymásután lesve el tőle, hogyan öltözködik, hogyan lakik, hogyan edzi testét, üzi el unalmát és szerez magának élvezetet és gyönyörűséget ködös szigetében, a hol a sport a spleen gyógyzóere, mint a chinin a hideglelésé. Valóságos életszükség, mely nélkül igazi angol nem is képzelhető, legyen aztán a sport tárgya akár külséges versenyparipa, akár karsu versenyosznak, akár az ártatlan „cricket”, akár az oldalbordákat zúzó öklözés.

Néhány év előtt beírte John Bull iránti elismerésünk azzal, hogy magunkra öltöttük ruháinknak sajátos darabjait: az elpusztíthatatlan nemezkalapot — a melyen meg sem látszik, ha az ember egy éjszakán át párna gyanánt használta a vasuti waggonban — vagy a vízhatlan esőköpenyt, a „waterproof”-ot, az esernyő s hatalmas versenybírsát; vagy a mindenre alkalmas plaidet, ezen ezermestert a ruhadarabok között, és tán még a „Kamásli” is, a mely persze a mi solid csizmaszárunkkal föl nem ér. S a mint ruháinkban hódítólag foglalt magának tért az angol, vagy legalább angolnak állított gyártmány, ugy áldozni kezdünk lakásaink s azok berendezése tekintetében is a brit

A Franklin-Társulatnál
Buda-Pesten, egyetem-utcza 4-dik szám alatt
megjelentek

az 1874-dik évre szóló

átalánosan kedvelt dús tartalmu

NAPTÁRAK

ugymint:

Lidércz-naptár.

Rémtörténetek, kalandok, bünesetek, lélekjelenések, tündérregék stb. gyűjteménye. — Sok képpel. — Füzve ára 60 kr.

István bácsi naptára.

Füzve ára 50 kr.

Protestáns új képes-naptár.

Füzve ára 50 kr.

Falusi gazda naptára.

Szerkeszti dr. Farkas Mihály, földbirtokos. — Füzve ára 80 kr.

Kossuth naptár.

Szerkeszti Honfi Tihamér. — Füzve ára 40 kr.

Honvéd naptár.

(Együttal katonai naptár.)

Szerkeszti Áldor Imre. — Füzve ára 60 krajczár.

Népzaszló-naptár.

A magyar nép számára. — Szerkeszti Áldor Imre. — Füzve 40 kr.

Nemzeti

nagy képes naptár.

Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal, terjedelmes és pontos tisztai névtárral, számos képpel. Szerkeszti Áldor Imre. Füzve 1 ft.

Határidő-naptár,

mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzerek számára. — Kötve 1 ft. 20 kr.

Magyar nők házi naptára.

Szerkeszti Beniczky Irma. — Füzve ára 60 kr.

Nevezzünk!

Új humorisztikus naptár.

Füzve ára 40 kr.

Neuer illustrirter

Volks-Kalender

für Ungarn und Siebenbürgen.

Preis geheftet 50 Kreuzer.

Naptári jegyzék-könyvecske

gazdák számára.

Kötve ára 1 ft.

Balpartti nép-naptár.

Szerkeszti Vasgyuró Tamás. — Füzve ára 50 kr.

Borászati naptár.

Szerkesztette dr. Nyáry Ferencz igazgató-tanár. — Füzve ára 80 kr.

Új fali naptár.

Egész év, ára 20 krajczár.

Neuer

Wand-Kalender.

Ein ganzer Bogen, Preis 20 Kreuzer.

4-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri írtatásnál 15 krajczár; többöri írtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden írtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmennyeket elfogad Bécsben: Oppelék Alajos, Wollzeile Nr. 22 és Haasenstejn és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10.

BARÓ

BÁNYFY JÁNOS.

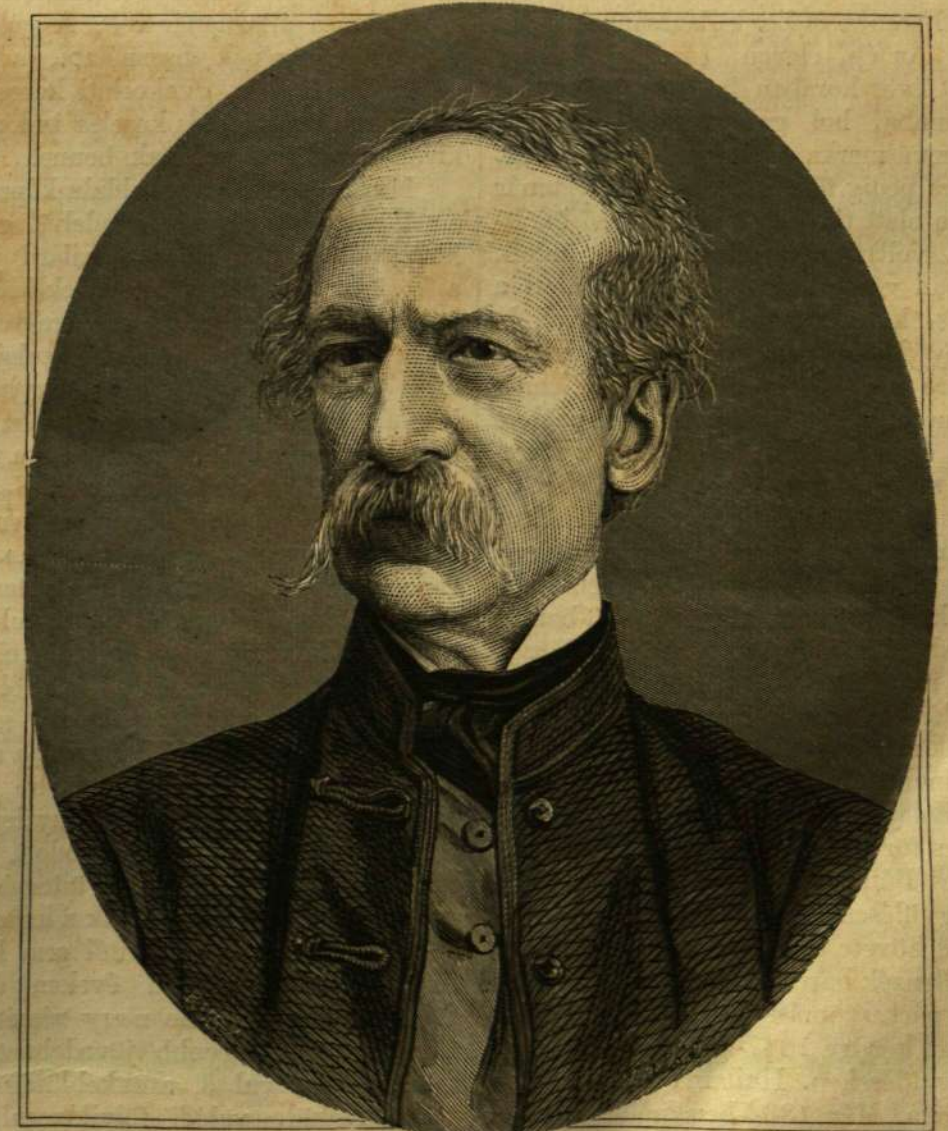
(1810—1873.)

Kétségtelen, hogy a leghíresebb emberek nem mindig a legkittünőbbek. Arra, hogy valaki széles körben ismeretes és nagyhatású legyen, hogy szerepeljen, népszerűséget nyerjen, magas polczra emelkedjék s milliók sorsára, hazája vagy a világ állapotára döntő vagy marandó befolyást gyakorolhasson, a kiváló belső tulajdonokon kívül még sok külsőségnek s esetlegnek is kell hozzájárulnia. Nem szólnak azokról, kik hű-hó által pillanatnyi olesó népszerűségre s talán döntő befolyásra is tettek szert s egy örzetlen pillanatban népek sorsát is tarthatták kezökben. De a valóban nagyra termett embereknek is, a belső érdemen s erkölcsi és értelmi rátermettségen kívül még egy sereg külső esetleges tulajdonra is van szükségök, hogy érvényesíthessék becsesebb tulajdonaikat. Szónoki hang, bátorság s külső a parlament pályán, testi edzettség s merészség a hadvezérim, és sok más, a mi nélkül lehet valaki nagy, de nem lehet híres, nem szerepelhet s nem dönthet ott, hol milliók sorsára fordul a koczka. Igaz, hogy belső jelességek s valódi érdem nélkül nem maradhat senki állandóan a magaslaton, hova, talán csak szerencse emelte; de a belső jelesség s valódi érdem magában nem elég, hogy oda fölemelkedhessék. S mégis: kisebb-e az érdem, mert nélküli a föltünőség tulajdonait? S a híresség mulhatatlan-e valakinek igazi jelességéhez? Nem megvetendő, sőt nem is kicsinylendő tulajdonok a közéletben, kétségkívül; s mint a szóló művészetben az eszmei beltartalomhoz külfornának is kell járulni, nemcsak hogy hatása, hanem hogy tökélyes is legyen, ugy a művészetek ama legnagyobbikában, az államok és társadalmak vezetésében is. De azért érdem marad az érdem föltünés nélkül is; az eszme a forma csinja nélkül is becses, mint a tokaji bor fapohárban is dicső ital; s a kittünőség képzelhető, sőt gyakran található, híresség nélkül is.

B. Bánffy János a közéletben, nagy körben legalább, nem volt híres ember. A kik, az újabb (1867-diki) unió után, a pesti képviselőházban, mint Tordamegye felső kerületének képviselőjét látták, s a csaknem vak, és csaknem siket embert figyelemmel kísérték, a mint filléhez illesztett halló-csővével a szónokokhoz ment, s majd a jobb, majd a bal vagy szélső-bal egy-egy padjában tilt le, hogy valamit halljon a beszédből, vagy a mint uton-utfélen mindenkit megszólított, el-elfogott, egyről másról beszélgetni, a mi a másik félnek sokszor nehezen mehetett: azok talán csak egy kuriózus vén embernek tartották, a ki nem tehetve

az életben már semmit, nem tudva, hogy ölni el az időt, beállt képviselőnek (számba a számba) s elkallódik a klubban, a társaságokban, a tevékeny és a tétlen emberek tarka vegyületében.

De a ki egyszer huzamosan beszélt vele, elesodálkozott roppant olvasottságán, teljesen megemésztett, jól rendezett s tisztázott ismeret- és eszmekincsén s élénk, fiatal lelki érdeklődésén a közélet minden ágazata, minden mozzanata iránt. A kik pedig gyakrabban érintkeztek vele s közelebbről ismerték, oly embert bámultak benne, a ki fiatal kora óta tanulva és munkálkodva, a roppant terjedelmi elméleti ismereteket a gyakorlati élet ép oly széles-

BÁRÓ BÁNYFY JÁNOS.